

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DŮSLEDKY IMPLEMENTACE PRÁVNÍCH AKTŮ EU NA ČESKÝ POJISTNÝ TRH

Autoreferát disertační práce

Studijní program:

P6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202V034 – Pojišťovnictví

Autor práce:

Ing. Lenka Štibrányiová

Školitel:

doc. Ing. Arnošt Böhm, CSc.

Disertační práce byla vypracována v kombinované formě doktorského studia na katedře ekonomie Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci.

Uchazeč: Ing. Lenka Štibrányiová
Ekonomická fakulta Technické univerzity v Liberci
Katedra ekonomie
Voroněžská 13
461 17 Liberec 1

Školitel: doc. Ing. Arnošt Böhm, CSc.
Ekonomická fakulta Technické univerzity v Liberci
Katedra ekonomie
Voroněžská 13
461 17 Liberec 1

Autoreferát byl rozeslán dne: 31. 3. 2016

Obhajoba disertační práce se koná dne 26.–27. 5. 2016 před komisí na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci, Voroněžská 13, Liberec 1 v zasedací místnosti děkanátu Ekonomické fakulty.

S disertační prací je možno se seznámit na katedře ekonomie Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci.

prof. Ing. Iva Ritschelová, CSc.
předsedkyně oborové rady

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou disertační práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé disertační práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li disertační práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Disertační práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací se školitelem disertační práce a ostatními odborníky v oboru.

V Liberci dne 31. 3. 2016

Lenka Štibrányiová

Anotace

V souvislosti se vstupem ČR do EU doznaly prakticky všechny ekonomické a právní oblasti významných změn. Jelikož principy uplatňované v rámci EU se dotýkají i oblasti pojišťovnictví, lze identifikovat změny v souvislosti s přistoupením k jednotnému evropskému pojistnému trhu. S ohledem na zaměření disertační práce jsou předmětem zkoumání dvě stěžejní oblasti, tj. právní akty EU a problematika jejich vlivu na pojistný trh v ČR.

Disertační práce si klade za cíl vyhodnotit dopady implementace právních norem EU na český pojistný trh včetně identifikace problémových oblastí a předložení uceleného přehledu nejvýznamnějších změn vyplývajících z přistoupení ČR do EU pro oblast pojišťovnictví. Disertační práce vymezuje jednotný evropský pojistný trh a principy jeho fungování. V návaznosti na to jsou identifikovány a charakterizovány hlavní priority legislativy EU, které ovlivnily vývoj jednotného evropského pojistného trhu. Na vyhodnocení změn na českém pojistném trhu je nahlíženo z několika hledisek – změny legislativního charakteru, změny v rámci komerčního pojištění, změny z hlediska preference obyvatelstva, změny z hlediska struktury pojistitelů a změny z hlediska koncentrace pojistného trhu. V souvislosti s přijímáním právních norem EU jsou dále vyhodnoceny problémové oblasti související se samotnou implementací pojistných právních aktů do českého právního řádu a nedostatky spojené s procesem hodnocení dopadů regulace v oblasti pojišťovnictví.

Klíčová slova:

Dohled, implementace pojistného práva, hodnocení dopadů regulace, pojistný trh, právo EU, regulace.

Annotation

In the connection with the Czech Republic's accession to the EU have undergone almost all economic areas by major changes. Because the principles applied in the EU are also reflected in the insurance sector, can be identified changes in the context of accession to the European single insurance market. Given the focus of the dissertation were examined two key areas, i. e. EU legal acts and the issue of their impact on the insurance market in the Czech Republic.

Dissertation aims to evaluate the impact of the implementation of EU legislation to the Czech insurance market, including identification of problem areas and presentation of a comprehensive overview of the most significant changes resulting from the Czech Republic's accession to the EU insurance. Dissertation defines a single European insurance market and the principles of its functioning. In relation on that definition are identified and characterized main priorities of EU legislation, which influenced the development of a single European insurance market. On the evaluation of changes in the Czech insurance market is viewed from several perspectives - changes in legislation, changes in commercial insurance, changes in terms of the preferences of the population, changes in structure of insurers and changes in terms of concentration of the insurance market. In connection with the adoption of EU legislation are further evaluated problem areas related to the implementation of insurance instruments into the Czech legal order and shortcomings associated with the process of regulatory impact assessment in the insurance sector.

Keywords:

Supervision, implementation of the insurance law, regulatory impact assessment, insurance market, EU law, regulation.

Die Annotation

Im Zusammenhang mit dem Beitritt der Tschechischen Republik zur EU haben sich fast alle Wirtschaftsbereiche stark verändert. Da die in der EU geltenden Grundsätze auch in Versicherung abzeichnen, können wir auf den europäischen Binnenmarkt für Versicherungen Änderungen im Zusammenhang mit dem Beitritt zu identifizieren. Da der Schwerpunkt der Dissertation wir zwei Schlüsselbereiche untersucht, dh. EU-Rechtsakte und die Frage ihrer Auswirkungen auf den Versicherungsmarkt in der Tschechischen Republik.

Dissertation zielt darauf ab, die Auswirkungen der Umsetzung der EU-Rechtsvorschriften auf dem tschechischen Versicherungsmarkt zu bewerten, einschließlich der Identifizierung von Problembereichen und einen umfassenden Überblick über die wichtigsten Änderungen aus dem Beitritt zur EU Versicherung der Tschechischen Republik beurteilen zu bieten. Dissertation definiert einen einheitlichen europäischen Versicherungsmarkt und die Grundsätze ihrer Funktionsweise. Im Anschluss daran sind die wichtigsten Prioritäten der EU-Gesetzgebung identifiziert und charakterisiert. Zur Bewertung der Veränderungen in der tschechischen Versicherungsmarkt wird aus mehreren Perspektiven betrachtet - gesetzlichen Änderungen, Änderungen in der gewerblichen Versicherung, Änderungen in Bezug auf die Präferenzen der Bevölkerung, Veränderungen in der Struktur der Versicherer und Änderungen in Bezug auf die Konzentration des Versicherungsmarktes. Im Zusammenhang mit der Verabschiedung der EU-Gesetzgebung sind weitere Problembereiche auf die tatsächliche Umsetzung der Versicherungsinstrumente in die tschechische Rechtsordnung und Unzulänglichkeiten im Zusammenhang mit dem Prozess der Gesetzesfolgenabschätzung in der Versicherungsbranche im Zusammenhang bewertet.

Schlüsselwörter:

Aufsicht, Durchführung de Versicherungsrecht, Gesetzesfolgenabschätzung, Versicherungsmarkt, EU-Recht, Regulierung.

Obsah

Anotace	4
Annotation	5
Die Annotation	6
Seznam zkratek a symbolů	8
Úvod	9
1 Stručná analýza současného stavu	11
1.1 Povinnost implementace práva EU	11
1.2 Pojistný trh	12
2 Definice cílů disertační práce a použité metody	14
3 Hlavní dosažené výsledky disertace se zdůrazněním vlastních přínosů	16
3.1 Jednotný pojistný trh EU a jeho principy	16
3.2 Diskutované oblasti dohledových a regulatorních aktivit pojistných trhů	17
3.3 Český pojistný trh a jeho změny	18
3.4 Vyhodnocení problémových oblastí	21
Závěr	24
Seznam citací použitých v autoreferátu disertační práce	26
Seznam publikovaných prací disertantky	27

Seznam zkratek a symbolů

ČR	Česká republika
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
HHI	Herfindahl-Hirschmanův index
NŽP	Neživotní pojištění
RIA	Hodnocení dopadů regulace (<i>Regulatory Impact Assessment</i>)
SEU	Smlouva o EU
SFEU	Smlouva o fungování EU
ŽP	Životní pojištění

Úvod

Problematika vstupu České republiky (dále jen ČR) do Evropské unie (dále jen EU) je předmětem diskusí týkajících se prakticky všech ekonomických oblastí včetně oblasti pojišťovnictví. Jelikož principy uplatňované v rámci EU mají svůj odraz i v oblasti pojišťovnictví, doznalo české pojišťovnictví významných změn. Jednak jsou se vstupem ČR do EU spojené začátky uplatňování práva EU a jednak se český pojistný trh stal součástí jednotného evropského pojistného trhu. Zatímco v období před přijetím do EU probíhal proces harmonizace s evropským právem a implementace právních předpisů, které již byly na úrovni EU schváleny, pak v souvislosti s přistoupením k EU se ČR naskytla možnost podílet se na tvorbě nových právních předpisů.

Disertační práce s názvem *Důsledky implementace právních aktů EU na český pojistný trh* se zaměřuje na problematiku implementace právních aktů EU v oblasti pojistného trhu do českého prostředí. Jedná se o vysoce aktuální téma, jelikož prostředí, ve kterém subjekty pojistného trhu působí, se neustále vyvíjí a je ovlivňováno především vnějšími změnami probíhajícími nejen na evropské, ale i na úrovni všech, zejména ekonomicky vyspělých zemí, ale také vnitřními změnami probíhajícími na národní úrovni daného státu.

Pojistný trh je nedílnou součástí integrovaného finančního trhu EU, proto je disertační práce řešena jak v kontextu s integračními procesy EU a výsledky v nich dosaženými, tak v kontextu s vývojem evropského právního prostředí. Na evropské úrovni bylo dlouhou dobu prioritou vybudovat jednotný trh v oblasti pojišťovnictví a splnit dva základní cíle. Prvním cílem bylo zajistit, aby pojišťovny s povolením provozovat činnost v jednom členském státě mohly působit i v ostatních členských zemích a to na základě svobodného založení pobočky nebo na základě svobodného nabízení svých služeb. Druhým cílem zaměřeným na spotřebitele bylo garantovat přístup k výběru z rozmanité nabídky pojistných produktů. Hlavním krokem k vytváření jednotného pojistného trhu a splnění uvedených priorit bylo přijetí směrnic první až třetí generace pro oblast životního a neživotního pojištění.

Český pojistný trh se stal součástí jednotného evropského pojistného trhu v roce 2004, čímž vznikly nové povinnosti a práva subjektů pojistného trhu a zároveň se otevřely nové příležitosti a hrozby související s participací na jednotném pojistném trhu EU.

Práce je rozdělena do 4 stěžejních kapitol. V první kapitole jsou vymezena teoretická východiska v oblasti práva EU, pojistných trhů a regulace pojistného trhu. Jsou zdůrazněna

specifika oblasti pojišťovnictví od bankovníctví a je vymezen pojem regulace pojistného trhu. Předmětem druhé kapitoly je vymezení jednotného pojistného trhu EU a základních principů, na nichž je jeho existence založena. Součástí kapitoly je rovněž vývoj regulace a dohledu, které vytváření jednotného pojistného trhu zemí EU doprovázely. V třetí kapitole jsou identifikovány změny na českém pojistném trhu z několika hledisek – z legislativního hlediska, z hlediska komerčního pojištění, z hlediska preference obyvatelstva, z hlediska struktury pojistitelů a z hlediska koncentrace pojistného trhu. Čtvrtá kapitola pojednává o problémových oblastech souvisejících s implementací práva EU do českého pojistného trhu a souvisejících s hodnocením dopadů regulace v podmínkách českého pojišťovnictví. V závěru práce jsou shrnuty hlavní body problematiky a myšlenky, které vycházejí z vyhodnocení stanovených výzkumných otázek.

1 Stručná analýza současného stavu

Předmětem zkoumání disertační práce je problematika implementace právních aktů EU a jejich důsledky na českém pojistném trhu. Již z názvu disertační práce tak vyplývají dvě stěžejní zkoumané oblasti, tj. právní akty EU a problematika jejich vlivu na pojistný trh v ČR.

1.1 Povinnost implementace práva EU

V souladu s vývojem evropské integrace byly prostřednictvím základních dokumentů formulovány cíle Evropského společenství (dále jen ES)/EU a tak byl postupně dotvářen současný stav evropského práva. Evropské právo se vyskytuje v různých pojetích. Týč¹ pojmem evropské právo chápe vlastní právní systém EU, jako systém, který nepatří do mezinárodního práva ani do vnitrostátního práva členských států. Tichý² tímto pojmem rozumí „zakládající smlouvy EU, tj. Smlouvu o EU (dále jen „SEU“) a Smlouvu o fungování EU (dále jen „SFEU“), jakož i právní normy přijaté orgány EU a mající v těchto pramenech svůj základ“. Naopak do doby, než vstoupila v platnost Maastrichtská smlouva, se hovořilo o tzv. komunitárním právu, tj. právu Evropských společenství. Pro účely této práce je význam evropského práva chápán dle pojetí Tichého, tj. ve smyslu zakládajících smluv EU. Cílem evropského práva je vytvářet legislativní podmínky pro rozvoj ekonomické integrace a jednotného trhu, což s sebou nese požadavky na sjednocení právního rámce pro podnikání a zajištění ochrany spotřebitelů. Právo bylo postupně zavedeno smlouvami (tj. primární právo), zákony EU (tj. sekundární právo) a rozsudky Soudního dvora (tj. precedenční právo).

Právní akty EU jsou do právních systémů členských států začleněny prostřednictvím procesu transpozice nebo implementace. Transpozice představuje dosažení výsledku požadovaného směrnici z hlediska jejího formálního přenesení do vnitrostátního práva. Implementace naopak zahrnuje širší pojetí včetně fáze zajištění fungování a dosažení stanoveného cíle.³

Pro pojistný trh mají v oblasti primárních pramenů význam zejména Římská smlouva z roku 1958, v rámci níž byl zakotven cíl vytvořit jednotný evropský společný trh v oblasti pojišťovnictví, a Jednotný evropský akt z roku 1986, jehož cílem bylo vytvoření vnitřního trhu ve smyslu prostoru se zajištěným volným pohybem zboží, osob, služeb a kapitálu. V souvislosti se sekundárním právem hrají nejvýznamnější roli směrnice a dále rozhodnutí,

¹ TÝČ. V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 2010, s. 75.

² TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL, T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 2011, s. 48.

³ KRÁL R. *Transpozice a implementace směrnic ES v zemích EU a ČR*. 2002.

doporučení či stanoviska, které vyjadřují určitý postoj či posouzení právní situace. Po vstupu ČR do EU se počet pramenů pojišťovacího práva aplikovatelného v ČR navýšil o prameny práva evropského. Zároveň tak došlo ke koexistenci dvou systémů práv – práva národního a práva nadnárodního. Ačkoli je implementace práva EU do českého právního řádu zpravidla spojována s okamžikem vstupu, byl proces sblížení právních předpisů ČR s právem EU zahájen již před téměř 20 lety, tedy v době přístupových jednání.

1.2 Pojistný trh

Pojišťovnictví je nedílnou součástí finančních služeb v rámci ekonomického systému. Jednou ze základních podmínek pro fungování ekonomiky je zajistit důvěryhodnost a stabilitu pojišťovnictví. To ovšem není možné zajistit pouze prostřednictvím tržních mechanismů, protože konkurence v pojišťovnictví nedisponuje dostatečnou samoregulační funkcí, aby byly zabezpečeny zájmy pojištěných klientů, a z toho důvodu vyplývá nutnost regulace pojistného trhu a dohledu nad pojišťovnictvím.⁴ Nezbytnost regulace pojišťovnictví vyplývá i ze samotného charakteru pojišťovací služby, kdy si klienti dopředu kupují finanční krytí z důvodu možného nastání nahodilé události v budoucnu. Vzhledem k tomu, že dochází k časovému rozdílu mezi úhradou pojistného a výplatou pojistného plnění, mohou nastat skutečnosti, které by mohly negativně ovlivnit možnost úhrady závazků ze strany pojistitele.⁵ Při tvorbě regulačních opatření je rovněž třeba brát ohled na odlišnosti jednotlivých sektorů finančního trhu, tj. sektory bankovníctví, pojišťovnictví a cenných papírů.

Odlišnostmi mezi pojišťovnami a bankami se zabývaly nejrůznější skupiny odborníků. Jako příklad lze uvést studii s názvem *Insurance and Stability of the Reform of Insurance Regulation*, na níž se podíleli autoři Bell a Keller⁶. V Evropě se základními trendy a aktuálními problémy, které ovlivňují pojistné trhy, zabývá Ženevská asociace, tj. vedoucí asociace pojišťoven. Skupina ve studii s názvem *Systemic Risk in Insurance – Analysis of Insurance and Financial Stability* analyzuje jednak roli pojišťoven v rámci finanční stability a jednak poukazuje na odlišné role bank a pojišťoven ve finančním sektoru.⁷

⁴ VÁVROVÁ, E. *Finanční řízení komerčních pojišťoven*. 2014, s. 21.

⁵ MAJTÁNOVÁ, A., J. DAŇHEL, E. DUCHÁČKOVÁ, E. KAFKOVÁ. *Teorie a praxe v pojišťovnictví*. 2006, s. 68.

⁶ BELL, M., B. KELLER. *Insurance and stability of the insurance regulation*. Dostupné z: <http://www.zurich.com/internet/main/sitecollectiondocuments/insight/systemicrisk.pdf>.

⁷ The Geneva Association. *Systemic Risk in Insurance – An analysis of insurance and financial stability*. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/media/99228/ga2010-systemic_risk_in_insurance.pdf.

Pro účely disertační práce bylo nezbytné vymezit pojem regulace, která je chápána jako souhrn práv, povinností či opatření vymezených v právních předpisech s cílem zajistit finanční zdraví pojišťoven a ochranu spotřebitele.⁸ V odborné literatuře je regulace vymezena nejen v souvislosti s pojišťovnictvím, ale obecně s v souvislosti s finančními trhy, přičemž byla zkoumána několika významnými ekonomy. Na regulaci pojišťovnictví Liedtke a Monkiewicz⁹ nahlíží jako na podmnožinu nařízení, která se týkají všech hospodářských činností a podmnožinu obecné regulace finančních služeb. Dle Pavláta a Kubíčka¹⁰ jsou hlavními důvody pro regulaci trhů ochrana spotřebitele, omezení síly oligopolu a monopolu, ochrana veřejnosti před kriminalitou a omezení negativních důsledků externalit. Vávrová¹¹ uvádí, že zákazníci na straně poptávky jsou ohroženi nebezpečím v podobě špatného výběru pojistného produktu a to z důvodu široké nabídky jednotlivých druhů pojištění a pojistných produktů. Dále existuje hrozba výskytu nereseriových podnikatelů či pojišťovacích zprostředkovatelů. Dle Ducháčkové a Daňhela¹² je dalším důvodem pro regulaci v pojišťovnictví fakt, že je pojišťovnictví založeno na systému rezerv. Rovněž Majtánová a kolektiv¹³ poukazují na nezbytnost regulace pojišťovnictví, která vyplývá ze samotného charakteru pojišťovací služby, kdy si klienti dopředu kupují finanční krytí z důvodu možného nastání nahodilé události v budoucnu.

V současné literatuře týkající se problematiky implementace práva EU do právních rádu jednotlivých členských států se lze setkat především v souvislosti s finančními trhy obecně. Autorů, kteří se specializují výlučně na oblast pojišťovnictví, není mnoho. Z významných odborníků, kteří se věnují problematice regulace finančních trhů se zaměřením na pojišťovnictví v podmínkách českého prostředí, lze uvést Daňhela, Ducháčkovou, Mesršmída či Böhma. Tito odborníci se ve svých dílech zaměřují na pojistné trhy v podmínkách českého prostředí, ale také na skutečnosti souvisejícími s členstvím ČR v EU.

⁸ ČAP. Regulace pojišťovnictví. Dostupné z: <http://www.cap.cz/en/about-us/members/117-encyklopedicky-slovník-pojmu/1992-item-630>.

⁹ LIEDTKE, P. M., J. MONKIEWICZ. *The Future of Insurance Regulation and Supervision: A Global Perspective*. 2011.

¹⁰ PAVLÁT, V., A. KUBÍČEK. Regulace a dohled nad finančními trhy. 2010, s. 10-11.

¹¹ VÁVROVÁ, E. *Finanční řízení komerčních pojišťoven*. 2014, s. 21.

¹² DUCHÁČKOVÁ, E., J. DAŇHEL. *Pojistné trhy. Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 2012, s. 93.

¹³ MAJTÁNOVÁ, A., J. DAŇHEL, E. DUCHÁČKOVÁ, E. KAFKOVÁ. *Teorie a praxe v pojišťovnictví*. 2006, s. 68.

2 Definice cílů disertační práce a použité metody

Hlavním cílem disertační práce je „**vyhodnocení dopadů implementace právních norem EU na český pojistný trh včetně identifikace problémových oblastí a předložení uceleného přehledu nejvýznamnějších změn vyplývajících z přistoupení ČR do EU pro oblast pojišťovnictví**“.

Cíl disertační práce vychází ze záměru zpracovat problematiku týkající se změn v českém pojišťovnictví v souvislosti s přistoupením k jednotnému evropskému pojistnému trhu a z toho vyplývající implementace právních aktů EU. Splnění hlavního cíle vyžaduje nejen důkladnou analýzu a charakteristiku stěžejních právních aktů EU majících vliv na oblast pojišťovnictví, ale rovněž podrobnou analýzu průběhu transformace a postupné harmonizace české pojistné legislativy s legislativou evropskou. Předmětem práce je tak zejména rozbor procesů implementace právních předpisů EU, přičemž jsou posouzeny přínosy, ale i negativní dopady současné právní úpravy na národní i evropské úrovni pro český pojistný trh.

Pro naplnění hlavního cíle autorka vymezila celkem 5 etap řešení, resp. následující dílčí cíle:

1. Vymezit jednotný pojistný trh EU a principy jeho fungování.
2. Identifikovat a charakterizovat hlavní priority legislativy EU ovlivňující jednotný evropský pojistný trh.
3. Vyhodnotit proces transformace a postupné harmonizace české pojistné legislativy s evropskou legislativou, úroveň regulace a problémy v oblasti implementace evropského práva na český pojistný trh.
4. Identifikovat změny českého pojistného trhu v souvislosti se vstupem ČR do EU.
5. Vyhodnotit problémové oblasti při hodnocení dopadů regulace v oblasti pojišťovnictví a uvést vlastní doporučení pro efektivní hodnocení dopadů regulace.

Hlavní výzkumnou otázkou je, jaké změny v českém pojišťovnictví přinesl vstup ČR do EU?

V souladu s výše uvedenými dílčími cíli, jsou stanoveny tyto dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké jsou základní principy jednotného pojistného trhu EU?
2. Jaké jsou přístupy a tendence EU k regulaci pojistného trhu a jak ovlivňují český pojistný trh?
3. Jaké nároky a změny přinesla implementace norem EU v oblasti pojišťovnictví do české legislativy?

4. Jaké lze sledovat změny českého pojistného trhu v období po vstupu ČR do EU?
5. Je úroveň regulace pro oblast pojišťovnictví dostatečná či dokonce nadměrná a jaké lze sledovat problémy v oblasti implementace evropského práva do českého právního řádu?
6. Je efektivně nastaven proces hodnocení dopadů regulace v oblasti pojišťovnictví?

V návaznosti na obsahové zaměření disertační práce byly k dosažení hlavního cíle a cílů dílčích využity tyto metodické postupy:

- zpracování rešerše odborné literatury (zejména monografie, odborné články a studie) a legislativy;
- metody logického myšlení – analýza a syntéza, indukce a dedukce, explanace;
- historický výzkum;
- obsahové a komparativní analýzy;
- elementární statistická analýza.

Konkrétně bylo pro účely zpracování disertační práce využito maximální množství relevantních dat a materiálů, které byly shromažďovány v období let 2012–2015, a to jednak z odborné literatury, statistik, výročních zpráv a jednak z minulých a současných legislativních aktů na národní a evropské úrovni.

3 Hlavní dosažené výsledky disertace se zdůrazněním vlastních přínosů

Pro naplnění hlavního cíle uvedeného v kapitole 2 vymezila autorka celkem 5 etap řešení, v rámci nichž byly zpracovány jednotlivé dílčí cíle. V úvodní části disertační práce byla popsána teoretická východiska problematiky, která vytvořila podklad pro zpracování jednotlivých dílčích cílů a pro vyhodnocení výzkumných otázek. V rámci druhé kapitoly byla provedena charakteristika a analýza vývoje jednotného evropského pojistného trhu a dále byly rozebrány aktuálně diskutované oblasti regulatorních a dohledových aktivit pojistných trhů. Třetí kapitola předkládá ucelený přehled nejvýznamnějších změn českého pojišťovníctví vyplývajících z implementace právních aktů EU včetně vlastního vyhodnocení ze strany autorky. Jedním z cílů práce bylo dále vyhodnotit problémové oblasti, proto byly v rámci čtvrté kapitoly identifikovány problémové oblasti související s implementací pojistných právních aktů do českého právního řádu a související s procesem hodnocení dopadů regulace v oblasti pojišťovníctví.

Předkládaná práce tedy poskytuje ucelený výklad problematiky, který zahrnuje proces implementace práva EU do pojišťovníctví ČR a vyhodnocení problémových oblastí spojených s tímto procesem. Zároveň byla provedena důkladná analýza procesu harmonizace české pojistné legislativy s legislativou EU a vývoje českého pojistného trhu pomocí základních pojistných ukazatelů. Podrobně byly rozebrány změny z legislativního hlediska, které již ovlivnily český pojistný trh, ale zároveň byly diskutovány legislativní změny, jejichž dopady se teprve očekávají. Z pohledu správného nastavení procesu hodnocení dopadů regulace byly vyhodnoceny nedostatky v souvislosti s nejčastěji diskutovanými změnami, tj. antidiskriminační směrnici a směrnicí Solvency II.

V následujících subkapitolách jsou detailněji prezentovány výsledky jednotlivých etap řešení disertační práce s odkazem na stanovené výzkumné otázky.

3.1 Jednotný pojistný trh EU a jeho principy

Vymezení jednotného evropského pojistného trhu bylo nezbytné, aby bylo možné provést vyhodnocení důsledků členství ČR v rámci tohoto prostoru. Proto byla výzkumná otázka č. 1 stanovena následovně: „Jaké jsou základní principy jednotného pojistného trhu EU?“

Jednotný pojistný trh EU se postupně vytvářel od 70. let minulého století, přičemž cestu k jeho vytvoření lze vymežit pomocí tří etap harmonizace právní úpravy, kdy byly vyvářeny tři generace směrnic pro životní a neživotní pojištění v období let 1973–1992 za účelem prosazení základních svobod (svoboda zakládání subjektů, svoboda poskytování služeb a volný pohyb kapitálu).

Nejdůležitějším principem jednotného pojistného trhu členských států EU je tzv. jednotný pas. Tento princip umožňuje pojišťovně z EU, které mají řádné povolení provozovat pojišťovací činnost na území EU, poskytovat služby nebo zakládat pobočky na území jiných členských států EU a to pouze na základě oznamovací povinnosti vůči odpovídající dohledové instituci.¹⁴ Dalšími základními principy jednotného pojistného trhu jsou princip dohledu domovským státem a princip dozoru nad solventností pojišťovny.¹⁵ Principy lze rozšířit o princip práva zájemce o pojištění zakoupit si jej kdekoli na území členských států EU, o princip dostatečné kontroly pojistných produktů a způsobů jejich nabídky, o princip stejných podmínek pojišťovacích zprostředkovatelů a o princip dostatečných a srovnatelných informací o pojistném trhu.¹⁶

3.2 Diskutované oblasti dohledových a regulatorních aktivit pojistných trhů

V rámci druhé kapitoly disertační práce byly rovněž identifikovány hlavní legislativní iniciativy podporující volný pohyb služeb a změny v institucionálním uspořádání dohledu nad pojistnými trhy. Vzhledem k tomu, že regulace pojišťovnictví v ČR je realizována prostřednictvím instrumentů evropského pojišťovacího práva, byla výzkumná otázka č. 2 stanovena takto: „Jaké jsou přístupy a tendence EU k regulaci pojistného trhu a jak ovlivňují český pojistný trh?“.

Současnými tendencemi ze strany EU v přístupu k regulaci pojistného trhu je jednak její zpřísnování a jednak rozšiřování oblastí zájmu regulátorů. Aktuálně diskutovanými oblastmi regulatorních a dohledových aktivit pojistných trhů je jednak rostoucí složitost regulačního prostředí a jednak sílící tendence EU k postupnému přenosu pravomocí národních autorit na unijní úroveň.

¹⁴ BOHM, A., K. MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 2010, s. 31.

¹⁵ FRUTOS, M. *Insurance Law – General Introduction*. 1994.

¹⁶ BOHM, A., K. MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 2010, s. 32.

Regulační prostředí se stává složitější spolu se zvýšenou mírou regulace a s novými regulatorními reformami, na kterých spolupracuje a jejichž výsledek ovlivňuje enormní počet institucí na národní/nadnárodní a mezinárodní úrovni. V souvislosti s tím autorka poukazuje na skutečnost, že se zároveň stěžují kroky ke splnění hlavních cílů regulace, a tedy zajištění vyšší bezpečnosti klientů a stability finančních trhů. Při stávajícím počtu institucí a složitosti regulačního prostředí, kdy některé záležitosti jsou řešeny na více úrovních, se autorka domnívá, že není možné zajistit jasný a transparentní proces rozhodování. Dle názoru autorky je zásadní správně nastavený regulatorní systém, který je založen na vzájemné spolupráci a ochotě všech zainteresovaných subjektů, tj. těch, kdo regulaci tvoří a vykonávají, a těch, kteří jsou regulováni. Pro správné fungování institucionálního rámce finančního trhu EU je pak nezbytné dodržování stanovených pravidel a způsobu dohledu. Autorka se nedomnívá, že by byla špatně nastavena pravidla a způsob dohledu, ale je důležitější dbát na jejich dodržování a správnou a důslednou aplikaci. V souvislosti s tímto autorka považuje za nezbytné aspekty jednak správný výklad pravidel regulace ze strany národních orgánů dohledu a jednak odpovídající personální zajištění tak, aby pracovníci disponovali nejen odbornými znalostmi, ale i znalostmi z tržní praxe.

S ohledem na sílící tendence Evropské komise k postupnému přenosu pravomocí autorka poukazuje na výskyt potenciálních rizik. Centralizace pravomocí na unijní úroveň by znamenala výrazné omezení pravomocí národních autorit, zároveň by mohlo docházet k mezerám mezi orgány odpovědnými za dohled a mezi orgány aktivními při řešení problémů. Aby byla zachována rovnováha v dohledu, nemělo by docházet k oddělování pravomocí a odpovědnosti, ale mělo by být nalezeno optimální rozdělení pravomocí mezi národní a nadnárodní instituce a měla by být posílena jejich vzájemná spolupráce.

3.3 Český pojistný trh a jeho změny

Cílem třetí kapitoly bylo formulovat odpovědi na výzkumnou otázku č. 3: „Jaké nároky a změny přinesla implementace norem EU v oblasti pojišťovnictví do české zákonné úpravy?“ a výzkumnou otázku č. 4: „Jaké lze sledovat změny českého pojistného trhu v období po vstupu ČR do EU?“.

Přistoupení ČR do EU přineslo v oblasti pojišťovnictví výrazné změny v důsledku implementace právních aktů EU. Na tyto změny bylo v rámci disertační práce pohlíženo z těchto hledisek – z hlediska legislativy, z hlediska komerčního pojištění, z hlediska

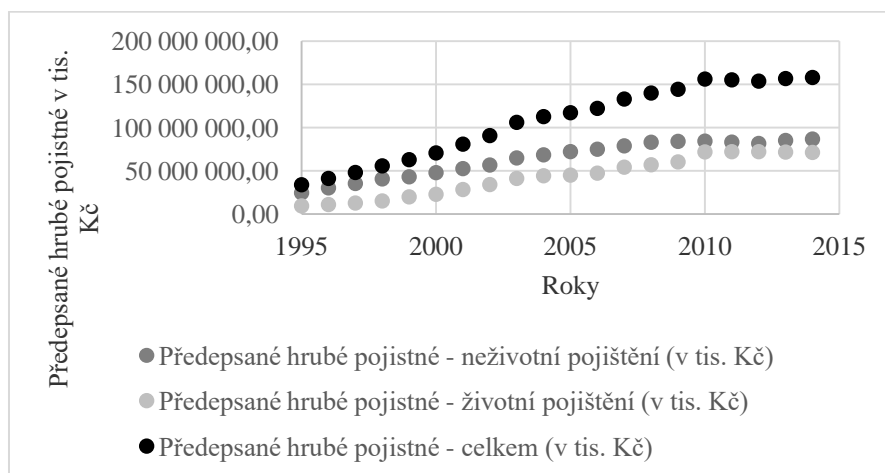
preferance obyvatel, z hlediska struktury pojistitelů a z hlediska koncentrace na pojistném trhu.

Změny legislativního charakteru započaly již od roku 1990 v rámci příprav na vstup do EU. Výrazné změny přinesly nové zákony po roce 2004, konkrétně zákonem o pojišťovnictví č. 39/2004 Sb. byl zajištěn soulad podmínek pro provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti na území ČR s podmínkami platnými v rámci EU a následně byl nahrazen novým zákonem (2009) tak, aby činnost pojišťoven a zajišťoven odpovídala prostředí jednotného evropského trhu. Zákon o pojistné smlouvě v té době znamenal průlom ve vztahu klienta a pojišťovny a dále přinesl pozitivní změny pro klienty (větší ochrana a přístup k více informacím). Obsahová stránka zákona o pojistné smlouvě byla zrušena v souvislosti s přijetím Nového občanského zákoníku. Přijetím zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí došlo ke sjednocení a zpřísnění podmínek při sjednávání pojištění a k vymezení činností pojišťovacích zprostředkovatelů dle jejich pracovní náplně. V souvislosti s aplikací tohoto zákona byly výrazně zvýšeny nároky na obchodní partnery a spolupracovníky pojišťoven opět ve prospěch ochrany klientů.

V současné době jsou projednávány novely zákona o pojišťovnictví a zákona o pojistných zprostředkovatelích spojené s novými nároky, které přináší evropská směrnice Solvency II. Ta byla dlouhou dobu předmětem diskusí, protože přináší velký zásah do podmínek pojišťoven a zajišťoven v podobě nových pravidel a nároků (nové nároky na výpočet solventnostního a minimálního kapitálového požadavku, nové nároky na nastavení řídicích a kontrolních mechanismů a na zveřejňování informací a regulatorní reporting).

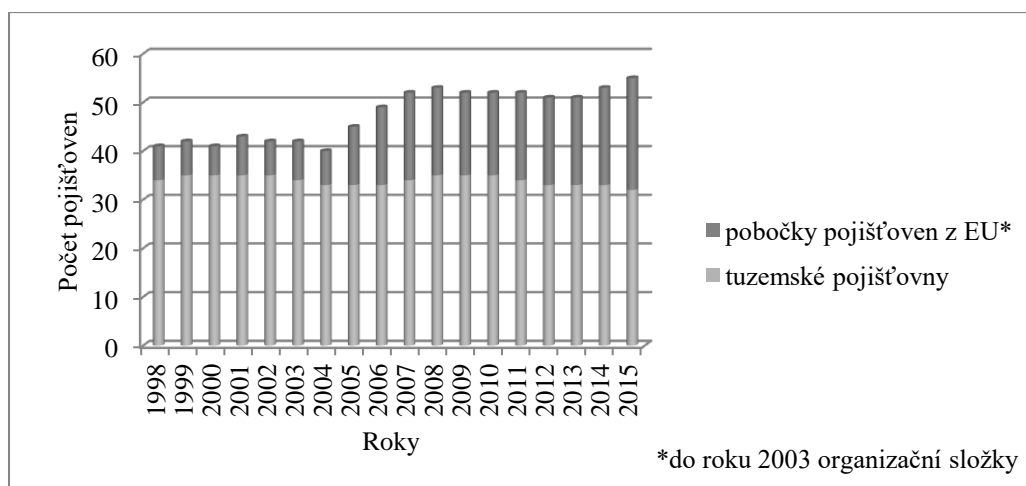
Za důležitou legislativní změnu, která měla dopad na český pojistný trh, autorka považuje rovněž rozhodnutí Evropského soudního dvora ve vztahu k rozdílnému stanovování pojistných sazeb dle pohlaví z roku 2012. Ačkoli lze na jedné straně souhlasit s rozhodnutím z důvodu zachování základního lidského práva, tj. nebyt diskriminován, nelze s rozhodnutím souhlasit s ohledem na jeden ze základních principů pojištění, tj. zohlednění rizikovosti klienta (v tomto případě dle pohlaví). Toto rozhodnutí je zřejmým příkladem legislativního zásahu majícího dopady na pojistně-matematické postupy pojišťoven. Ačkoli lze na základě statistických dat jednoznačně prokázat rozdíly mezi pohlavími, tzn. lze předpokládat odlišný budoucí vývoj, došlo z důvodu nediskriminace ke zhoršení podmínek na pojistném trhu pro ženy.

Pomocí ukazatele předepsaného hrubého pojistného pro životní a neživotní pojištění byla prokázána rostoucí tendence českého pojistného trhu s výjimkou let 2012 a 2013, což lze přisuzovat dopadům finanční krize a celkové ekonomické stagnaci (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Vývoj předepsaného hrubého pojistného v životním a neživotním pojištění (1995-2014)
Zdroj: vlastní zpracování dle ČNB¹⁷

Na území ČR došlo ke zvýšení registrovaného počtu pojišťoven, zejména z důvodu nárůstu poboček pojišťoven z EU (viz obrázek 2), což mělo vliv na zvýšení konkurence na českém pojistném trhu.

Obrázek 2: Vývoj počtu pojišťoven v ČR
Zdroj: vlastní zpracování dle ČNB¹⁸

Na českém pojistném trhu se změnila koncentrace pojistného trhu (viz tabulka 1) měřená předepsaným pojistným pomocí Herfindahl-Hirschmaova indexu (dále jen HHI).

¹⁷ ČNB. *Databáze časových řad ARAD*. Dostupné z. <http://www.cnb.cz>.

¹⁸ Tamtéž.

Tabulka 1: Hodnoty HHI ve vybraných letech

	2004		2006		2008		2010		2012		2014	
	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP	ŽP	NŽP
TOP1	1 292	1 345	784	1 321	625	1 076	493	795	534	778	441	666
TOP 2	1 445	2 094	965	2 166	821	1 917	644	1 579	708	1 312	660	1 204
TOP 5	1 777	2 255	1 301	2 321	1 224	2 079	1 009	1 744	1 018	1 522	990	1 449
TOP 10	1 860	2 285	1 386	2 356	1 295	2 124	1 144	1 802	1 133	1 612	1 117	1 542

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP¹⁹

Na základě HHI byla prokázána klesající koncentrace pojistného trhu jak v životním tak neživotním pojištění. To dokazuje rostoucí konkurenci na českém pojistném trhu od roku 2004.

3.4 Vyhodnocení problémových oblastí

V rámci poslední etapy řešení disertační práce byly prostřednictvím vyhodnocení problémových oblastí formulovány závěry na výzkumnou otázku č. 5: „Je úroveň regulace pro oblast pojišťovnictví dostatečná či dokonce nadměrná a jaké lze sledovat problémy v oblasti implementace evropského práva do českého právního řádu?“ a výzkumnou otázku č. 6: „Je efektivně nastaven proces hodnocení dopadů regulace v oblasti pojišťovnictví?“.

V souvislosti s implementací pojistných právních aktů autorka poukazuje na problémy nadměrné regulace z důvodu rostoucího počtu legislativních aktivit, což může představovat riziko v podobě ohrožování výkonu činnosti pojišťoven a zbytečného zvyšování administrativní zátěže. Pomocí konkrétních příkladů pro oblast pojišťovnictví byly dále vyhodnoceny problémy s včasnou implementací právních aktů, správným pochopením daného předpisu v souladu s ostatními prameny práva EU, nejednoznačností terminologie práva EU a používáním obecného legislativního kontextu, jazykovými bariérami či potřebou kvalitního překladu. Ze strany EU podléhá kontrole zejména dodržení termínu implementace a její správnost, v opačném případě má právo zahájit řízení pro porušení práva a uložit pokutu nebo penále. Dle názoru autorky by ke snížení počtu případů, kdy dochází k porušení legislativních závazků vyplývajících z práva EU, přispěla průběžná a důkladná analýza příčin problémových oblastí a aktivní zapojení ze strany národních orgánů při tvorbě práva na evropské úrovni. Na základě výsledků by měla být navržena nápravná opatření, která by vedla k omezení vymezených problémových oblastí.

¹⁹ ČAP. Výroční zpráva. Dostupné z: <http://www.cap.cz/o-nas/vyrocní-zpravy>.

Problémové oblasti v souvislosti s hodnocením dopadů regulace (dále jen RIA) pro oblast pojišťovnictví byly vyhodnoceny u dvou velmi diskutovaných legislativních změn, tj. antidiskriminační směrnice a směrnice Solvency II, na základě jejichž výsledku autorka vyhodnotila nedostatky procesu hodnocení dopadů regulace. Za zásadní nedostatek autorka považuje nedostatečné posouzení nákladů a přínosů na dotčené subjekty. Zde vyvstává otázka, zda je dostatečný proces systému vzdělávání zpracovatelů RIA. Ten by měl zahrnovat pravidelné semináře, výměnu zkušeností mezi jednotlivými rezorty a s experty ze zahraničí a zpětnou vazbu. V rámci procesu RIA je žádoucí zajistit kvalitní konzultační proces, do kterého by měly být zapojeny veškeré dotčené subjekty včetně výměny zkušeností s jinými členskými státy. Konkrétní doporučení autorka shrnuje do několika oblastí:

- Provádět hodnocení dopadů již při přípravě návrhu právního předpisu ze strany EU.
- Posílit výměnu zkušeností ze zahraničí a konzultace s jinými členskými státy v oblasti přístupu k implementaci práva EU.
- Zkvalitnit zpracování dopadů na dotčené subjekty s využitím spolupráce s odborníky z oboru (pojišťovny, Česká asociace pojišťoven) a dalších subjektů, na které má právní úprava dopad.

Autorka dopady implementace právních aktů EU shrnuje z několika vlastních pohledů (silné a slabé stránky, hrozby a příležitosti, nové povinnosti a práva). Za jednu ze silných stránek autorka považuje to, že ČR byla již v rámci přístupových jednání připravena na legislativní podmínky fungující v EU. Za další silnou stránku českého pojistného trhu autorka považuje stabilní postavení pojišťoven, které dlouhodobě zastávají pozici leaderů na českém pojistném trhu (např. Česká pojišťovna a. s., Kooperativa pojišťovna, a. s. nebo Allianz pojišťovna, a. s.). Silná stránka českého pojistného trhu se rovněž projevuje ve vývoji pojistného trhu (viz obrázek 1). Za slabou stránku českého pojistného trhu autorka považuje nepřilíživě rozšířené působení českých pojišťoven v jiných členských státech EU.

Novou příležitostí pro české pojišťovny se stala možnost provozovat pojišťovací činnost v ostatních členských zemích EU a naopak. Českému pojišťovnictví se tak otevřel volný trh EU, který je založen na svobodě zakládání subjektů, svobodě poskytování služeb a volném pohybu kapitálu, a to jak pro pojišťovací společnosti, tak pro pojišťovací zprostředkovatele. Za příležitost pro samotné klienty autorka považuje možnost širšího výběru pojišťovny a produktu, které nejlépe splňují přání a potřeby klienta. Dále se jedná o možnost podílet se na procesu tvorby evropské legislativy prostřednictvím konzultací či připomínkování

a hájit tak zájmy pojistitelů v ČR. Z pohledu hrozeb či rizik se jedná o nebezpečí přeregulace a s tím související administrativní zatížení a náročnost (časová i odborná). Dále autorka poukazuje na rozšíření konkurenčního prostředí (viz tabulka 1), v rámci něhož musí české pojišťovny neustále zkvalitňovat své služby, aby si udržely stávající klienty a zároveň získaly klienty nové.

Z povinností vyplývajících z přistoupení k jednotnému pojistnému trhu EU autorka považuje za zásadní zejména odpovědnost za správnou a včasnou implementaci a aplikaci právních aktů EU. Legislativní změny spojené se vstupem do EU mají svůj odraz jak směrem k pojistnému trhu jako takovému, tak směrem k subjektům působícím na pojistném trhu (např. přísnější požadavky na kapitálovou vybavenost pojišťoven; rozšíření informačních povinností pojišťoven; zvýšení nároků na odbornou způsobilost zprostředkovatelů či likvidátorů pojistných událostí; zpřísnění dohledu nad pojišťovnictvím atd.) a zároveň směrem ke spotřebitelům (např. prostředky ochrany spotřebitele; nárok klienta na vyšší informovanost ze strany pojistitele; dále v důsledku antidiskriminační směrnice došlo z důvodu nediskriminace ke zhoršení podmínek pojistných produktů pro ženy atd.). Nová práva v důsledku implementace právních aktů EU lze spatřovat v již zmíněných základních svobodách – právo zřizovat pojišťovny, právo zakládat pobočky a právo svobody poskytovat služby. Směrem k zájemcům o pojištění lze zmínit právo zakoupit si pojistný produkt kdekoli v rámci EU.

Přínos doktorské disertační práce lze nalézt především v tom, že podává ucelený výklad problematiky, který zahrnuje proces implementace práva EU a vyhodnocení změn v pojišťovnictví v souvislosti se vstupem ČR do EU. Přínosem disertační práce je také vyhodnocení problémových oblastí v souvislosti s implementací pojistných právních aktů a z pohledu hodnocení dopadů regulace v pojišťovnictví včetně formulování vlastních doporučení k eliminaci těchto problémových oblastí.

Závěr

Hlavním cílem předkládané disertační práce bylo vyhodnotit dopady implementace právních norem EU na český pojistný trh včetně identifikace problémových oblastí a předložení uceleného přehledu nejvýznamnějších změn vyplývajících z přistoupení ČR do EU pro oblast pojišťovnictví. Pomocí postupného naplňování dílčích cílů práce byl uvedený hlavní cíl disertační práce splněn. Na základě výsledků, které byly získány při vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek, lze uvést tyto závěry.

Pojišťovnictví je velice regulovaný obor, přičemž určitá úroveň regulace pojistného trhu je nezbytná jednak z důvodu tržních selhání či existenci asymetrie informací a jednak z důvodu specifického charakteru pojišťovací činnosti. Ačkoli proběhlo několik diskusí ohledně vzniku jednotného regulátora, musí být respektovány odlišnosti a specifické vlastnosti jednotlivých segmentů finančního trhu. Současnými tendencemi ze strany EU v přístupu k regulaci pojistného trhu je jednak její zpřísnování a jednak rozšiřování oblastí zájmu regulátorů.

Pojišťovnictví zahrnuje širokou škálu oblastí, a proto je v celkovém souhrnu na unijní úrovni pojišťovnictví právně vymezeno více než 70 směrnicemi, nařízeními a dalšími legislativními iniciativami. Rozsah regulace pojišťovnictví autorka považuje za značný až nadměrný, což vede k zatěžování činnosti pojišťoven aktivitami souvisejícími s implementací stále rostoucího počtu legislativních iniciativ a to za situace, kdy se evropské pojišťovnictví s krizí vyrovnalo ze všech ekonomických a finančních sektorů nejlépe. Regulační prostředí má vliv na subjekty pojistného trhu, nadměrná regulace pro ně tak může představovat nemalé riziko v podobě ohrožování výkonu činnosti samotných pojišťoven. Pakliže je cílem regulace zajistit efektivní fungování trhu a jeho stabilitu, nemělo by docházet k přeregulaci a zbytečnému navyšování administrativní zátěže. Naopak by mělo docházet k vytváření jasných pravidel a postupů pro dohledové orgány, které se budou podílet na zajištění stability pojišťovnictví a budou přispívat k jeho kultivaci.

Pro český pojistný trh přineslo přistoupení ČR do EU nové nároky zejména v legislativní oblasti s cílem završit proces harmonizace českého pojistného práva s legislativou EU. Přijímání velkého počtu regulatorních opatření zásadně ovlivňuje jednak fungování a podobu českého pojistného trhu a jednak podmínky podnikání samotných subjektů na něm působících a to bez ohledu na to, zda některá z nich jsou efektivní či kontraproduktivní. Regulace pojišťovnictví v ČR je realizována prostřednictvím instrumentů evropského

pojišťovacího práva. Regulační aktivity EU nejsou vnímány jednoznačně ani národními regulátory (včetně České národní banky) ani pojišťovny samotnými. Konkrétně většinově nepodporují iniciativu přenosu pravomocí národních autorit na unijní úroveň.

Implementací norem EU do českého právního řádu se český pojistný trh stal součástí jednotného trhu finančních služeb založeného na svobodě zakládání subjektů, svobodě poskytování služeb a volného pohybu kapitálu, ale i součástí jednotného pojistného trhu EU. Přistoupením k jednotnému pojistnému trhu se otevřely nové možnosti, ale na druhé straně vznikly nové závazky. Z hlediska závazků se jedná o dodržování základních principů jednotného pasu, tj. práva zřizovat pojišťovny, práva zakládat pobočky a práva svobody poskytování služeb v souladu se zásadami vnitřního pojistného trhu. Dále se jedná o povinnost plnit závazky vyplývající z členství v EU, tj. odpovědnost za správnou a včasnou implementaci právních předpisů EU. Z hlediska nových možností se jedná o otevřenost českého pojistného trhu ostatním členským státům a naopak, ale i o možnost podílet se na procesu tvorby evropské legislativy prostřednictvím konzultací či připomínkování a hájit tak zájmy pojistitelů v ČR.

Proces implementace evropského práva do českého právního řádu se potýká s několika problémovými oblastmi. Autorka pomocí konkrétních příkladů z oblasti pojišťovnictví poukázala na problémy s včasnou implementací právních aktů, správným pochopením daného předpisu v souladu s ostatními prameny práva EU, nejednoznačností terminologie práva EU a používáním obecného legislativního kontextu, jazykovými bariérami, potřebou kvalitního překladu a na velké množství odkazů vztahujících se na jiné legislativní akty.

Současný proces hodnocení dopadů regulace v českém prostředí se vyznačuje nedostatky, které snižují efektivnost a účinnost regulace. Nedostatečné rozpracování dopadů (negativních i pozitivních) včetně absence ekonomických dopadů považuje autorka za zásadní nedostatek. Činnost zaměřená na hodnocení dopadů regulace je však nezbytná jednak z důvodu minimalizování neopodstatněných či nadbytečně zatěžujících právních předpisů a jednak z důvodu analyzování dopadů/přínosů, které legislativní úprava přináší.

Odpovědi na jednotlivé výzkumné otázky potvrdily, že společným přínosem vstupu ČR do EU a aplikace nových zákonů v oblasti pojišťovnictví je sjednocení českého právního prostředí s ostatními členskými zeměmi EU. Mimo jiné je přínosem zvýšení konkurenceschopnosti pojišťoven, zvýšení pojistné ochrany klienta či zkvalitnění práce pojišťoven.

Seznam citací použitých v autoreferátu disertační práce

- BELL, M., B. KELLER. Insurance and stability the reform of insurance regulation. *Zurich Financial Services Group* [online]. Švýcarsko: Zurich Financial Services, 2010 [vid. 2013-05-04]. Dostupné z: <http://www.zurich.com/internet/main/sitecollectiondocuments/insight/systemicrisk.pdf>.
- BÖHM, A., K. MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-035-5.
- FRUTOS, M. *Insurance Law – General Introduction*. Insurance and EC Law Commentary. Amsterdam. 1994.
- ČAP. *Regulace pojišťovnictví* [online]. Praha: Česká asociace pojišťoven, 2015 [vid. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/en/about-us/members/117-encyklopedicky-slovník-pojmu/1992-item-630>.
- ČAP. *Výroční zprávy* [online]. Praha: Česká asociace pojišťoven. 2015 [vid. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/o-nas/vyrocní-zpravy>.
- ČNB. *Databáze časových řad ARAD* [online]. Praha: Česká národní banka, 2015 [vid. 2015-07-01]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_KOREN.
- DUCHÁČKOVÁ, E., J. DAŇHEL a kol. *Pojistné trhy. Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing. 2012, ISBN 978-80-7431-078-2.
- KRÁL R. *Transpozice a implementace směrnic ES v zemích EU a ČR*. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-688-3.
- LIEDTKE, P. M., J. MONKIEWICZ. *The Future of Insurance Regulation and Supervision, A Global Perspective*. 1. vyd. Londýn: Palgrave Macmillan, 2011. ISBN 978-0-230-29269-7.
- MAJTÁNOVÁ, A., J. DAŇHEL, E. DUCHÁČKOVÁ, E. KAFKOVÁ. *POJIŠŤOVNICTVÍ – Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s. r. o., 2006. ISBN 80-86929-19-1.
- PAVLÁT, V., A. KUBÍČEK. *Regulace a dohled nad finančními trhy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2010, ISBN 978-80-7408-036-4.
- The Geneva Association. *Systemic Risk in Insurance – An analysis of insurance and financial stability* [online]. The Geneva Association. 2010, s. 118 [vid. 2013-06-07]. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/media/99228/ga2010-systemic_risk_in_insurance.pdf.
- TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL, T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-333-2.
- TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-60-8.
- VÁVROVÁ, E. *Finanční řízení komerčních pojišťoven*. Praha: GradaPublishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-4662-3.

Seznam publikovaných prací disertantky

BÖHM, A. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Diversity, Cohesion and the Development of the European Integration. *Economics World*. 2. vyd. New York: David Publishing Company, 2014, roč. 2, č. 6. S. 395 – 408. ISSN 2328-7144.

BÖHM, A. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Implementation of the Principles of Social Responsibility in State Support for Exports. In 2nd *International Symposium SYSTEMS THINKING FOR A SUSTAINABLE ECONOMY*. 1. vyd. Roma: Business Systems Laboratory, 2014. ISBN 9788890824203.

KUBOVÁ, P., MACHALOVÁ, G. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Dopady legislativních změn EU na český pojistný trh. In *Mezinárodní Masarykova konference*. 1. vyd. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2014. S. 50-60. ISBN 978-80-87952-07-8.

ŠÍROVÁ, I. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Kvalita regulace ČR ve srovnání s průměrem zemí EU se zaměřením na oblast pojišťovnictví. In *Sborník příspěvků 14. mezinárodní konference IMEA 2014*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 94 – 100. ISBN 978-80-7494-106-1.

MACHALOVÁ, G., ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Reasons for Intervention of the Czech National Bank and the Evaluation of the Impact on the Insurance Market. In *The International Conference Hradec Economic Days 2014*, 1st edition 2014. Hradec Králové: the University of Hradec Králové, 2014. s 66-75. ISBN 978-80-7435-370-3.

BENETTI, K. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. European Insurance Markets: Size and Trends in Regulatory Environment in the Context of Its Complexity. *Journal of Modern Accounting and Auditing*. 8. vyd. New York: David Publishing Company, 2014, roč. 10, č. 8. S. 865 – 877. ISSN 1548-6583.

ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. a MACHALOVÁ, G. The Problem of „EU Compliance“ in the Financial Sector Focusing on the Insurance Area. In *Interdisciplinární mezinárodní vědecká konference doktorandů a odborných asistentů QUAERE 2014*. 4. vyd. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2014. S. 304 – 313. ISBN 978-80-87952-04-7

ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Dopady regulatorních opatření EU na český finanční sektor se zaměřením na pojistný trh. In *The 13th Conference of Postgraduate Students and Young Scientists in Informatics, Management, Economics and Administration (IMEA 2013)*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. S. 306 – 313. ISBN 978-80-7395-696-7.

MUŽÁKOVÁ, K. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Complexity of the Regulatory Environment of Financial Markets in the Eu Focusing on Insurance Market. In *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference MMK 2013*. 1. vyd. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2013. S. 731 – 740. ISBN 978-80-87952-00-9.

BÖHM, A. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Competitive Neutrality of the OECD Consensus Myth Or Reality. *China-USA Business Review*. 1. vyd. Rosemead: David Publishing, 2013, roč. 12, č. 11. S. 1044 – 1054. ISSN 1537-1514.

MUŽÁKOVÁ, K. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Statistical Analysis of Insurance Market in the Czech Republic by Using Gross Premium Written of Non-life Insurance in 1995-2012. *ACC Journal*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, roč. 2, č. 2. S. 159 – 167. ISSN 1803-9782.

BÖHM, A. a ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Attributes and Limits of Decision-making in the European Union. *Practical Ideas in Economics and Finance (PIEF)*. 1. vyd. Neshet: International Association for Academic Research, Yezreel Valley Academic College, 2013, roč. 2013, č. 2. S. 21 – 38. ISSN 2305-9559.

ŠTIBRÁNYIOVÁ, L., KOBÍK VALIHOVÁ, A. a ŠÍROVÁ, I. Weaknesses of the Current Regulatory Frameworks of the Eu Integrated Financial Market. *ACC Journal*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, roč. 2, č. 2. S. 168 – 177. ISSN 1803-9782.

ŠTIBRÁNYIOVÁ, L., MUŽÁKOVÁ, K. a KOBÍK VALIHOVÁ, A. Regulation and its Impact on System Risk in Insurance. In *Recenzovaný sborník příspěvků vědecké interdisciplinární mezinárodní vědecké konference doktorandů a odborných asistentů QUAERE 2013*. 3. vyd. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2013. S. 761 – 770. ISBN 978-80-905243-7-8.

ŠTIBRÁNYIOVÁ, L. Analýza integrace finančního trhu se zaměřením na pojistný trh v rámci Evropské Unie. In *Sborník příspěvků SVOČ*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. S. 58 – 68. ISBN 978-80-7372-911-0.